26.16x36.23 | 1 | עמוד 12 | גלובס - שוק ההון | 11.04.2007 | 10983848-1
85300

מחפשים רוח נקי

לישראל, בית גידול לכוכבי הייטק לא מעטים, יש הזדמנות לתפוס מקום של כבוד בתעשייה רווחית נוספת שמתהווה, הקלינטק, המקבלת תאוצה בשנים האחרונות בצל האסונות האקולוגיים השונים ● גלובס מחקרים בשיתוף PwC קסלמן וקסלמן, במחקר משותף עם מוסד שמואל נאמן, פורסים נתונים ותחזיות לגבי התפתחות התחום ומקומה של ישראל במירוץ אחר הכסף הגדול שהוא מגלגל ← מירב אנקורי

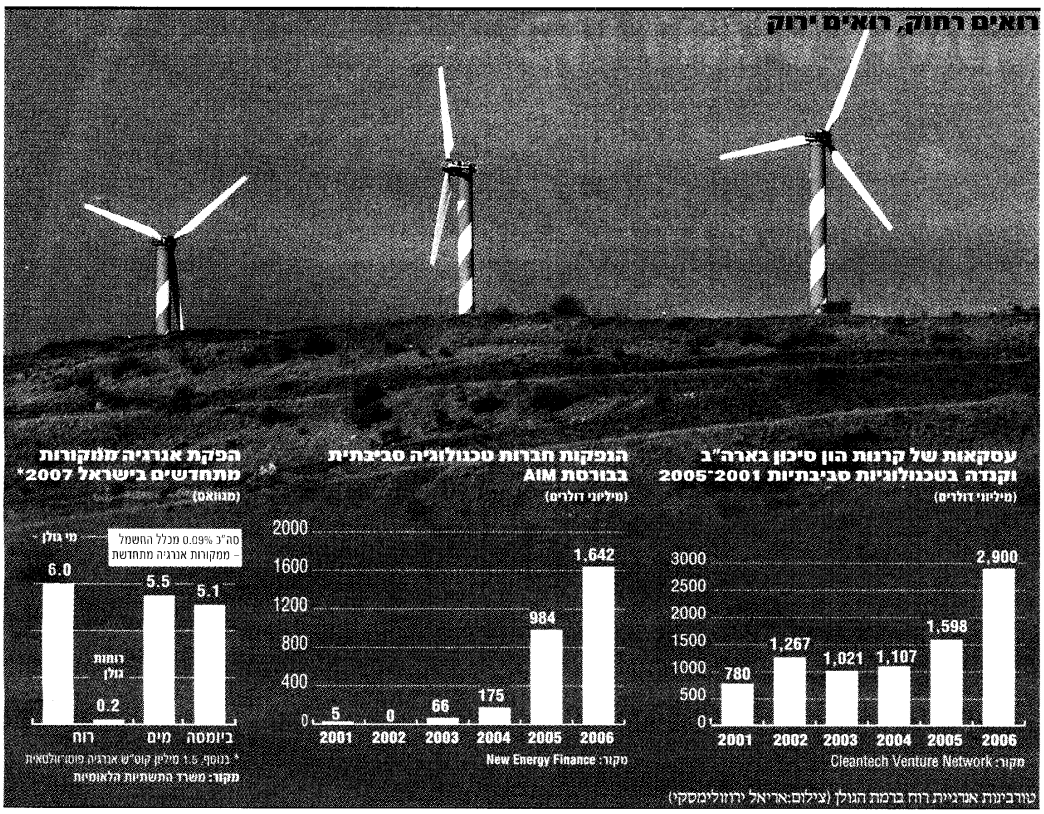

טורבינות אנרגיית רוח ברמת הגולן (צילום: אריאל ירזון-לימקי)

לזמן האחרון התחולל ויכוח מדעי ער בשאלה האם התחממות כדור הארץ היא תוצאה של מעשה ידי אדם או תהליך בלתי נמנע, אבל לא עוד. ב־6 באפריל נקבע חד משמעית, במסגרת ועידה בינלאומית של מדענים בחסות האו"ם כי התחממות כדור הארץ, על השלכותיה ההרסניות, היא תוצאה של מעשה ידי אדם. כך או כך, בשנים האחרונות תפס תאוצה תחום מדעי־תעשייתי, שמנסה להציע פתרונות לבלימת התחממות כדור הארץ וזי־הומן, והמדובר הוא בתחום טכנולוגיות הסביבה (קלי־נטק), שבישראל הוא יחסית צעיר, ומרתק.

בעשור האחרון חל מפנה מהותי באופן שבו שאלות סביבתיות מוצגות ובהתייחסות אליהן; במקום התנ־גשות ועימות בין הסוגיות הסביבתיות לבין ממש־לים ותאגידים, מתחזקת התפישה שמדובר בתחום שיכול להניב הזדמנויות עסקיות אדירות ולהוות מנוף לצמיחה במונחים לאומיים. הדבר נעשה תוך ניסיון לאתר אמצעים טכנולוגיים ועסקיים שיביאו פתרונות לשאלות אקולוגיות סבוכות, תוך שהמגזר העסקי גוזר קופונים כתוצאה מכך, ולא מפסיד מכך, כפי שמקובל היה לחשוש עד כה.

גלובס מחקרים
הופכים ידע לתועלת
בשיתוף:
PRICEWATERHOUSECOOPERS
קסלמן וקסלמן

גלובס מחקרים בשיתוף PwC קסלמן וקסלמן בדקו, במחקר משותף עם מוסד נאמן, את מגמות הקלינ־טק בעולם ואת מקומה של ישראל בתוך התרחישים. הטענה העיקרית של המחקר, המתפרסם בימים אלה, היא לא רק שיש בשוק החדש הזדמנויות גדולות מאוד, שכן טענה זאת כבר הפכה למקובלת ברחבי העולם, אלא שיש לנקוט סדרה של מעשים על־מנת לממש את ההזדמנויות האלה, ברמה הממשלתית והעסקית.

עוד טוען המחקר, כי המגזר המוסדי (בעיקר בנקים וחברות ביטוח) יכול להוות את חוד החנית בתהליך אימוץ טכנולוגיות סביבתיות על־ידי גופים תעשיי־תיים ובתימרוץ פיתוח טכנולוגיות כאלה. עיק־רי המחקר יוצגו מחר (ד') במושב קלינטק שיתקיים במסגרת כנס מכמורת השלישי, שעורך המרכז האק־דמי רופין בתמיכת "גלובס".

אבל מה זה בכלל קלינטק? התחומים העיקריים שחוסים תחת הכותרת הזאת הם טכנולוגיות שעו־סקות באנרגיה נקייה ו/או בייעול השימוש באנרגיה (שכן הפחתת השימוש באנרגיה מפחיתה את הזיהום הנגרם כתוצאה מפליטות הפחם וכו'), בטכנולוגיות מים שונות (התפלה, טיהור, הולכה וכו'), טכנולוגיות מיחזור של חומרים והדברה נקייה.

הפרק הראשון במחקר בוחן את ההתפתחויות בתחום הקלינטק במונחים גלובליים, ומתייחס לכך שהשי־נויים האקלימיים הנוצרים כתוצאה מהתחממות וזיהום כדור הארץ גורמים לנזקים כספיים אדירים לתא־גידים. מגזר שבולט בפגיעות שלו לתופעה הזאת הוא מגזר הביטוח, שדיווח ב־2005 על תשלום של 75 מיליארד דולר לכיסוי נזקים של סערות ואסונות טבע אחרים הקשורים להתחממות כדור הארץ, לעומת 5 מיליארד דולר ב־1988. היקף הנזקים הריאלי היה גבוה יותר, שכן חלק גדול מהאתרים שנפגעו לא היו מכוסים בביטוח.

אימומים אלה העלו את הצורך לפתח מודלים חדשים בני קיימא של צמיחה כלכלית, כלומר תהליכים שלא יהיה בהם כדי להגביר את הסכנות האקלימיות הקיי־מות ושאף יוכלו לצמצם אותן. המערכת לשימור הסביבה ומניעת אסונות אקולוגיים החלה עוד בשנות ה־60' של המאה הקודמת, אבל בחמש השנים האחרו־נות ניכרת במדינות התעשייתיות מעורבות הולכת וגוברת של המגזר הפרטי, בניסיון למצוא פתרונות טכנולוגיים ועסקיים לאיום הסביבתי. מדובר בפע־לות למען איכות הסביבה, שעיקר המוטיבציה שלה היא עסקית.

היקף השוק הסביבתי העולמי הוא מאות מיליארדי דולרים בשנה. ב־2004 הוא הוערך ב־575 מיליארד דולר על־ידי סקר שערכה הקהילה האירופית. נתון זה מבוסס על הגדרה רחבה למדי של מוצרים ושירותים הנחשבים חלק מטכנולוגיות סביבתיות. ה־Cleantech Venture Network – גוף המאגד ומייעץ לקרנות הון סיכון המשקיעות בקלינטק – העריך בינואר 2007 כי קרנות ההון סיכון בארה"ב השקיעו סכום שיא של 2.9 מיליארד דולר בטכנולוגיות סביבתיות ב־2006, לעו־מת 1.6 מיליארד דולר ב־2005 ו־1.1 מיליארד דולר ב־2004. 10% מהכספים שהשקיעו קרנות ההון סיכון בארה"ב נותבו לפיתוח של טכנולוגיות סביבתיות. חלק הארי של הסכום, 2.1 מיליארד דולר, הושקע באנרגיה, 200 מיליון דולר הושקעו במיחזור וכ־160 מיליון דולר הושקעו בתחבורה.

על פי המחקר, המגזר המוסדי – ובעיקר בנקים וחברות ביטוח – יכול להוות את חוד החנית בתהליך אימוץ טכנולוגיות סביבתיות על־ידי גופים תעשייתיים ובתימרוץ פיתוח טכנולוגיות כאלה

על־פי נתוני חברת הייעוץ Clean Edge, השוק הגלובלי לאנרגיה הנקייה הגיע ב־2005 ל־39.9 מיליי־ארד דולר וצפוי להגיע ל־167 מיליארד דולר ב־2015. המחקר מציין, כי על־פי גודל ההשקעות והיקף הפעי־לות בתחומי הקלינטק עדיין מדובר בשוק הנמצא בחי־תוליו בהשוואה לתחומי הייטק אחרים. עם זאת, עולה הטענה כי לא מדובר באופנה חולפת הנתונה למשל לתנודתיות במחירי הנפט, אלא במגמה הולכת וגוב־רת, מתוך מודעות לנזקים האקלימיים שנגרמים בגין פעילות שאינה מתחשבת בהיבטים סביבתיים ומתוך הבנה שנזקים אלו מביאים לנזקים כלכליים שנוגדים את האינטרסים של מגזרי התעשייה השונים.

אחת המסקנות העיקריות שמעלה המחקר היא, שהתהליכים התעשייתיים־סביבתיים יונעו רק בהישען על שני צירי תמיכה משמעותיים – הממ־שלים ומנגנוני השוק. כלומר הכרחי שהמדיניות ברחבי העולם תתמוך במעבר לפיתוח ושימוש בתעשיות סביבתיות באמצעות רגולציה, ותמרי־צים שונים מחד, ושהתאגידים יתנו דרכי פעולה מבוססות שיקולים סביבתיים מאידך. כדוגמה לכך נציין, כי ענקית הקמעונאות וולמארט החלה להק־פיד על שיטות ליעיל החשמל לצורכי תאורה וצר־כים שונים, ובמקביל היא דורשת מספקיה להפ־חית את העלויות באמצעות ייעול השימוש בחשמל, כתנאי לשיתוף הפעולה עימם.

ואיפה אנחנו בסיפור?

פיתוח טכנולוגיות סביבתיות בישראל דורש קיומה של מדיניות עקבית מצד הממשלה, בעלת ראייה כול־לת של הזדמנויות ומפעילה כלים מתאימים. אך, למרות שזהו תנאי הכרחי לקידומו של התחום בארץ, הרי שאין לקלינטק הישראלי תקומה ללא השקעות פרטיות, ופי־תוח עורקים שיאפשרו את הפיכת הרעיונות הטכנולו־גיים לטכנולוגיה, ואת הטכנולוגיה לעסק. ההשוואה בין דרכי התפתחות ההייטק בארץ לבין התפתחות הקלי־נטק היא בלתי נמנעת, וממנה נגזרת ההנחה שישנם תנאים מוקדמים לקיומן ולצמיחתן של תעשיות קליי־טק, הדומים לאלה הקשורים בצמיחת טכנולוגיות הייי־טק, כשלעתים מדובר בתחומים חופפים.

עם זאת, אחד ההבדלים המשמעותיים בין ההייי־טק ה"מסורתי" והקלינטק בארץ, הוא מסלולי ההכשרה של הוקרים ויזמים. בישראל מסגרות ההייי־טק יכולות ליהנות מהעובדה שהתשתית הצבאית מכינה קבוצות של יזמים עתידיים בתחומי המיחשוב והאלקטרוניקה, אך מסגרת צבאית מכשירה דומה אינה קיימת בתחו־מי הקלינטק. כלומר קיימת בעיה מהצד היזמי־מדעי. הבעיה בצד זה קשורה גם בחוסר תמריצים ליזמים צעירים פוטנציאליים, שכן התחום חסר במימון. וזו אחת הבעיות העיקריות של הקלינטק בארץ – הבטחה של זרם רעיונות מתמיד כדי להגביר את הבנונות של גופים להשקיע כסף במיזמים טכנולוגיים רלבנטיים.

מימון אמנם יכול לבוא מגופים פרטיים וקרנות הון סיכון, אולם בעידוד ממשלתי באמצעות תמרי־צים. כלומר, הקשר של הביצה והתרנגולת, שבמק־רה זה מיתרגם לכך שקיימת דלילות ביזמות בתחומי הקלינטק השונים בארץ מחד ומחסור במימון מאידך, יכול להיפרץ באמצעות עידוד ממשלתי. גורם מכריע זה יביא לכך ש"מוחות צעירים" יראו בקלינטק תחום שכדאי להשקיע בו עבודה מדעית, ואילו הגופים המייצגים כסף יראו בו תחום הראוי להשקעה. זו אחת ההנחות שעומדות, למשל, בבסיס תוכנית "אגמים 10" של הממשלה לפיתוח ענפי המים, והמחקר גורס שאם ההנחה תוכח כנכונה, ניתן יהיה ליישם את הדברים גם בתחומים אחרים, כמו אנרגיה מתחדשת.

המחקר, נציין, מבחין בין תחום המים בישראל, שנה־נה מתמיכה של חברת מקורות ברמות החממה הטכנו־לוגית שהקימה ואשר נקראת watech ובדמות ארגון הגג של חברות המים ויטרפרונטס, לבין תחומי קליי־טק אחרים שעדיין אינם נהנים מתמיכה מסוג זה. הרח־בת המודל של הקמת חממה של טכנולוגיות לחברות גדולות אחרות, ובראשן חברת החשמל בתחום האנר־גיה, יכולה לתרום רבות לפיתוח טכנולוגיות מקומיות. שיתוף הפעולה הזה יכול, ואף חייב, לכלול אפשרות של הקמת אתרי ביתא בתעשיות ישראליות עבור חברות הזנק בתחום הטכנולוגיות הסביבתיות.

באשר לשרשרת המזון של התחום, הרי שהשלב שלאחר הפיתוח הוא מיסחור הטכנולוגיות וגזירת רווחים מהידע. עוד מתייחס המחקר לזירת שוק ההון וגורם שגופים פיננסיים מקומיים יחושו בלחץ הגו־בר בחו"ל להתחשב גם בנושאים של אחריות חבר־תית וסביבתית בשיקולי ההשקעה. המגמה העולמית תיתן, על־פי ההערכה, את אותותיה גם בשוק המקו־מי ותתווה קודים חדשים של התנהלות עסקית והש־קעה בחברות.

לסיכום, השילוב בין הצרכים הדוחקים בשל נזקי העתק שהתחממות כדור הארץ וזיהומו גורמים לכל־כלה הגלובלית, והפוטנציאל העסקי הרב הופכים את הקלינטק לתחום מפתח. הצלחת המהלך בישראל כרוכה בגיבושי מדיניות ממשלתית מכוונת, בפיתוח טכנולוגי מואץ ובמציאת פתרונות פיננסיים הולמים. אם ישראל תצליח בכך, יהיה שמור לה מקום בתעשיית ענק שתת־רום רבות להצמחתה. ●

להורדת המחקר:
www.globes.co.il/research/cleantech